

Psykologiens Askeladd

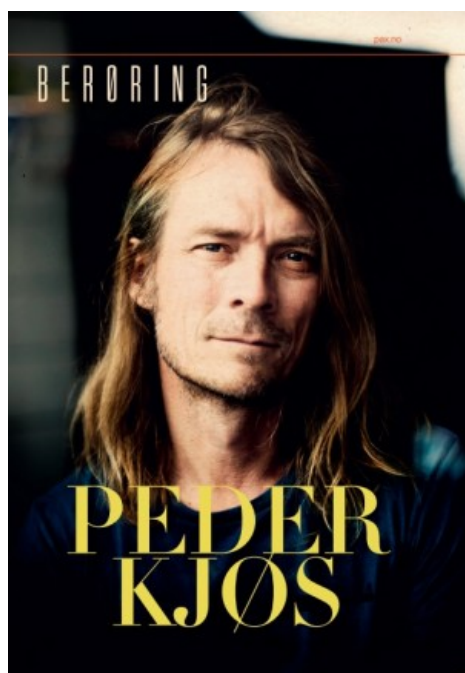
Peder Kjøs har en rik assosiasjonsevne, og tar vare på erfaringer som senere kommer til nytte i arbeidet som psykolog.

PSY
KOL
OGI

TEKST

Kari Galaaen

PUBLISERT 2. desember 2018

PEDER KJØS *Berøring*. Pax forlag, 2018. 205 sider

«Jeg fant, jeg fant», ropte han. I likhet med Askeladden, som samler på det han finner, tar Peder Kjøs vare på kunnskap og erfaringer han erverver seg underveis. Og han viser i boka *Berøring* at dette kan komme til nytte. Kjøs har en rik assosiasjonsevne, og han nevner i boka at «kreativitet henger sammen med fri flyt av ideer». Det bærer boka preg av. Kjøs setter sammen egne ideer og egen kunnskap, og trekker inn ulike teoretiske perspektiver.

Tittelen «Berøring» gir boka en rød tråd og binder innholdet sammen. Ordet gir rom for ulike temaer som: møter med klienter i terapirommet, forståelse av makt, omtanke for dyr, medfølelse eller mangel på medfølelse, onani, Kants moralfilosofi, stjernestøv, døden, hverdagslige betraktninger, kontakt, mangel på kontakt, åndelig og fysisk berøring, samt forfatterens egne bekjennelser, og mye mer.

«Formidlingen er så berørende
at jeg får lyst til å dele

leseropplevelsen med min yngre venninne, som er i barsel»

Kjøs skriver varmt og berørende om «kenguruomsorg». Altså hvordan et spedbarn trenger, og er innstilt på, kroppslig kontakt for å stimuleres til en sunn og god utvikling. Formidlingen er så berørende at jeg får lyst til å dele leseropplevelsen med min yngre venninne, som er i barsel. Måtte denne delen av boka bli lest av mange småbarnsforeldre.

Hva synes klienten?

Kjøs deler tanker om seg selv og sin sårbarhet og rastløshet. Der opplever jeg at han er emosjonelt nærværende. Han skriver både nyansert og reflektert om etiske grenser, grenser for berøring, og hvor komplisert fysisk berøring kan være i terapi, fordi det kan gi uklare signaler, og at han vanligvis ikke gjør det. I starten av boka skriver han: «Hendene hennes er egentlig ikke vakre. Fingrene er ganske korte og butte. Huden er blek og litt ru ...». Han forteller hvordan han selv blir berørt, og snakker til klienten om «de fine hendene dine». Senere, i avsnittet «Psykologen», skriver Kjøs: «Hun er veldig pen, men det er ikke derfor jeg holder rundt henne, sa jeg til meg selv. Det er fordi jeg ikke når frem til henne på noen annen måte. Vi har ikke noe annet språk.»

Kjøs er en profilert psykolog og terapeut. Han er opptatt av åpenhet, og å gjøre det mere legitimt å dele psykiske utfordringer. Mitt inntrykk er at mange har hatt nytte av hans medieprosjekter. Men hvordan er det å være klient og skulle rette blikket mot seg selv når terapeuten din er så profilert, og mener så mye i det offentlige rom? For noen klienter vil det kunne virke forstyrrende på arbeidet med å rette blikket innover og mot seg selv. Sett at klientene som er omtalt ovenfor, leser boka, hvordan vil det oppleves å lese om dette betrakterperspektivet, om de korte, butte, bleke og ru hendene? Eller om terapeutens refleksjoner om at han ikke klemmer klienten fordi hun er så pen? Vil det kunne medvirke til at klienten kan miste sin subjektposisjon i møte med sin terapeut, og lettere oppleve seg som et objekt i terapitimen?

I dette perspektivet vekker boka noen refleksjoner hos meg. Jeg mener at siden Kjøs profilerer seg som praktiserende terapeut og klinisk psykolog, så har han et annet etisk ansvar enn for eksempel Karl Ove Knausgård og Vigdis Hjorth, som kun profilerer seg som forfattere, og skriver om personer i sitt liv, og hvordan de berøres. Som klinisk psykolog har Kjøs, etter min oppfatning, et særskilt ansvar for å ivareta den andres – klientens – perspektiv/opplevelse. Hvordan er det for en klient å lese om seg selv med terapeutens blikk? Det skrevne ord virker sterkt. For alt jeg vet, er dette fiktive pasienthistorier. Jeg får ikke inntrykk av det, men i så fall savner jeg at det står nevnt innledningsvis.

Etikk med nerve

I kapitlet «Mors hender» intervjuer Kjøs en mann som er vokst opp med en voldelig mor. Her belyser han hvilke psykiske spor volden kan skape, hva volden har gjort med

mannen, både når det gjelder ham selv, hans ekspartner og egne barn. Kjøs skriver om hvordan voldsutsatte barn prøver å være slik som foreldrene ville ha dem. «De [barna] ville ha den tydelige bekreftelsen, den de aldri fikk, fra en annen.»

Kjøs skriver om hvordan dette samspillet er i ferd med å bli iscenesatt i relasjonen mellom ham og intervjuobjektet. Han skriver: «Var jeg ikke farlig nær å bruke ham til mine formål, da han [intervjuobjektet] så en mulighet til å være den jeg ville ha og gjøre meg glad?» Denne mannen har ikke Kjøs et klientforhold til, men han reflekterer over hvordan han står i fare for å bruke intervjuobjektet, fordi det ville passe inn i boka. Her opplever jeg en nerve i beskrivelsen, at Kjøs formidler sentrale refleksjoner og etiske betraktninger rundt sin dobbeltrolle som forfatter og klinisk psykolog.

Kjøs skriver også nært om Johan Borgens Lillelord-trilogi, der rammene er hentet fra tidlig nittenhundretallets borgerskap. «Hva visste man til syvende og sist om dette flakkende problembarnet med de halvferdige talentene – til tider nærmest dyrket opp gjennom åra ...», skriver han (side 584). Kjøs bruker dette til et terapeutisk dypdykk og betraktninger om den moderen nordmannen, og dermed også om psykologen. Her er det ikke noe klient–terapeutforhold, og bøkene er fortsatt samfunnsaktuelle. For meg vekkes også minnene fra min egen tid ved opplæringsklinikken på Universitetet i Oslo, med Bjørn Killingmo (nå professor emeritus) og hans refleksjoner rundt Lillelord. Tvetydigheten i personligheten som Borgen og Killingmo formidlet om Lillelord, får Kjøs godt frem. For meg blir det et møte mellom gammelt og nytt, med klassikeren Lillelord, minnene fra Killingmos tolkninger, og Kjøs' refleksjoner.

Uenig - og begeistret

Kjøs' beskrivelse av seg selv som en vitebegjærlig mann, og setningen «... for vi så oss selv i hverandre, syntes vi, vi som visste så mye rart og ville vite så mye», er som en rød tråd gjennom hele boka. Som leser må jeg ta inn et stort spenn. I den grad det er mulig å savne noe, så må det bli arven etter Reich, slik som Norsk Karakteranalytisk Institutt forvalter den. Her tenker jeg på hvordan de nonverbale, emosjonelle og ofte uformulerte aspektene kan påvirke et terapeutisk møte – både kroppslig, implisitt i en ubevisst dialog og i samspill.

Oppsummert sitter jeg igjen med at jeg har et annet syn enn Kjøs på bruk av klientillustrasjoner i denne type bøker, når forfatteren arbeider som klinisk psykolog og terapeut. Men jeg begeistres også av hvordan han henter opp referanser fra sitt liv, både som privat- og fagperson. Boka anbefales, og kan oppleves som en spennende reise for leseren, der leseren utfordres til å åpne opp for utforskning underveis.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 55, nummer 12, 2018, side 1160-1161

TEKST

Kari Galaaen, karakteranalytiker og klinikkleder for opplæringsklinikken ved Institutt for psykologi, Universitetet i Tromsø

